

BARN INFLYTANDE I FÖRSKOLAN

— BARN OCH PEDAGOGERS SYN PÅ DET
KOMPETENTA BARNET

Grundnivå
Pedagogiskt arbete

Amundsjö Sandra
Skog Lindbergh Anna
Särén Kathrine

2016-FÖRSK-K16

HÖGSKOLAN I BORÅS

Program: Förskolläroarutbildning för pedagogiskt verksamma

Svensk titel: Barns inflytande i förskolan – barn och pedagogers syn på det kompetenta barnet.

Engelsk titel: Children´s influence in preschool - children and teachers' views on the competent child.

Utgivningsår: 2016

Författare: Anna Skog Lindbergh, Kathrine Särén, Sandra Amundsjö

Handledare: Christer Wede

Examinator: Marie Hjalmarsson

Nyckelord: Barn, förskolan, inflytande, det kompetenta barnet

Sammanfattning

Begreppet ”det kompetenta barnet” är vanligt förekommande inom svensk förskola och detta uttryck utgår från vad pedagogerna har för syn på barn i dagens förskola. Pedagogerna har en viktig roll i att lyfta fram barnens kompetenser och i att förstå barnens perspektiv, vilket påvisas både i förskolans styrdokument och i aktuell forskning. Utifrån synen på ”det kompetenta barnet” ska barns möjligheter till inflytande stärkas i den dagliga verksamheten, för att höja den pedagogiska kvalitén i förskolan. Tidigare och aktuell forskning visar att det finns både möjligheter och svårigheter med barns inflytande, vilket medför att pedagogerna kontinuerligt behöver diskutera och reflektera över sitt förhållningssätt och sin barnsyn.

Syfte

Syftet med studien är att undersöka barns inflytande i förskolan och ta reda på vilken syn barn och pedagoger har på det kompetenta barnet i frågan om barns möjligheter att utöva inflytande i förskolan.

Metod

Vi har använt oss av en kvalitativ metod med intervju som redskap. Vi har intervjuat två pedagoger och utfört en gruppintervju med barn. Vid intervjuerna använde vi oss av halvstrukturerade frågor, där frågorna vidareutvecklades efter individens svar.

Resultat

Resultatdelen visar att pedagogernas förhållningssätt är grunden till vilka möjligheter barnen har till inflytande över verksamheten. De intervjuade pedagogerna som deltog i vår studie menar att barn kan mer än vad pedagogerna tror och att det är viktigt att tro på ”det kompetenta barnet”. Resultatet visar att barnen delvis var medvetna om sitt inflytande och pedagogerna lyfter fram vikten av synliggöra deras inflytande och hjälpa barnen att sätta ord på sina tankar och idéer. Pedagogerna betonar att ta vara på de vardagliga samtalen med barnen för att kunna utmana och utveckla verksamheten och dess miljö.

Innehållsförteckning

1 Inledning.....	1
2 Syfte	2
2.1 Frågeställningar	2
3 Bakgrund	3
3.1 Det kompetenta barnet och barns inflytande - styrdokument och barnkonventionen.....	3
3.2 Det kompetenta barnet – möjligheter och svårigheter	3
Det kompetenta barnet – ett historiskt perspektiv	3
Pedagogernas olika sätt att se på barn	4
Barns kompetens	5
3.3 Barns inflytande – barns perspektiv och barnperspektiv	5
Barns perspektiv	5
Barnperspektiv	6
Skillnader på barns perspektiv - barnperspektiv	6
Att välja perspektiv	6
3.4 Barns inflytande i den dagliga verksamheten - möjligheter och svårigheter	6
Pedagogers förhållningssätt.....	7
Att välja aktiviteter och lekar	8
Tema och intressen.....	9
Miljöns utformning	9
4 Teoretisk ram.....	11
5 Metod	12
5.1 Urval.....	13
5.2 Genomförande	13
5.3 Vetenskapsrådets etiska överväganden	14
5.4 Tillförlitlighet och giltighet.....	14
5.5 Analys/bearbetning.....	15
6 Resultat.....	16
6.2 Det kompetenta barnet	16
Barnperspektiv	16
Barns perspektiv	17
6.3 Barns inflytande	17
Barns inflytande - möjligheter och svårigheter	17
Miljöns utformning	18
7 Diskussion	20

7.2 Resultatdiskussion.....	20
Barns inflytande – styrdokument	20
Barns inflytande i den dagliga verksamheten.....	20
Det kompetenta barnet – pedagogernas förhållningssätt.....	21
7.3 Metoddiskussion.....	22
7.4 Didaktiska konsekvenser.....	24
Bilaga 1	29
Intervjufrågor	29
Vuxenfrågor	29
Barnfrågor	29
Bilaga 2	30
Missivbrev	30

1 Inledning

I dagens förskola pratas det ofta om “det kompetenta barnet” och om barns rätt till inflytande i verksamheten. Pedagogerna ska uppmärksamma och ta vara på barns kompetenser och ge dem möjlighet att kunna påverka och utveckla sina behov och intressen. I *Läroplan för förskolan* (Lpfö 98 rev. 2010, s. 7) beskrivs det att förskolan ska vara en miljö där barn stimuleras till att ta egna initiativ, ges möjlighet att fördjupa sig i och söka svar på egna frågeställningar och att barnen utvecklar sin kompetens både socialt och kommunikativt.

För att barnen ska få inflytande över verksamheten behöver arbetslaget vara eniga om ett gemensamt förhållningssätt där barns förmågor, tankar och intressen tas till vara. Barnet bör ses som aktivt med en medfödd förmåga att söka kunskap och tillvinna sig sin omvärld. Pedagogerna bör utgå från ett barnperspektiv och ha en syn på barnet som en kompetent individ. Barnet bör ses som en individ fullt med möjligheter och erfarenheter som pedagogerna kan utveckla och bygga vidare på (Persson & Campner 2000, s. 49).

I förskolans läroplan beskrivs det att barn ska lära sig att ta ansvar för sitt handlande och för hur miljön på förskolan utformas. Barnet ska ha inflytande både över arbetssättet och över verksamhetens innehåll. I målen från Lpfö 98 (reviderad 2010) beskrivs att förskolan ska sträva efter att varje barn “*utvecklar sin förmåga att uttrycka sina tankar och åsikter och därmed få möjlighet att påverka sin situation*” (s. 12). Det står också att arbetslaget ska “*verka för att det enskilda barnet utvecklar sin förmåga och vilja att ta ansvar och utöva inflytande i förskolan*” (s. 12).

Vi har valt att undersöka hur barn och pedagoger uppfattar barns inflytande i förskolan, med utgångspunkt i “det kompetenta barnet”. Sedan revideringen av Lpfö 98 har barns inflytande över verksamheten fått ett allt större fokus. Idag ska barns inflytande ses som en självklarhet i förskolans verksamhet och barnet ska ses som en kompetent individ. Efter många års erfarenhet från förskolan upplever vi inte bara möjligheter utan även svårigheter med att ge barn inflytande över verksamheten. Det kan bero på flera olika faktorer som tidspress, barnantal, barngruppens behov, personaltäthet och personalens kompetenser. Vi upplever att barns rätt till inflytande och att ta vara på deras kompetenser leder till ett lustfullt lärande där de får möjlighet att utvecklas både som individ och i en grupp. Därför vill vi undersöka hur barns inflytande tas till vara på förskolan utifrån synen på “det kompetenta barnet”.

2 Syfte

Syftet med studien är att undersöka barns inflytande i förskolan och ta reda på vilken syn barn och pedagoger har på det kompetenta barnet i frågan om barns möjligheter att utöva inflytande i förskolan.

2.1 Frågeställningar

- Hur beskriver barn deras möjligheter att påverka den dagliga verksamheten på förskolan?
- Hur tillvaratar pedagogerna barns inflytande i förskolans dagliga verksamhet?

3 Bakgrund

Här presenteras tidigare och aktuell forskning kring barns inflytande i förskolan i relation till det kompetenta barnet.

Bakgrunden inleds med hur begreppen det kompetenta barnet och barns inflytande kan förstås. Begreppen beskrivs utifrån förskolans styrdokument och barnkonventionen. Därefter beskrivs barns möjligheter och svårigheter i den dagliga verksamheten, med utgångspunkt från det kompetenta barnet och barns inflytande. En redogörelse av barns inflytande utifrån barns perspektiv och ett barnperspektiv kommer även att behandlas.

3.1 Det kompetenta barnet och barns inflytande - styrdokument och barnkonventionen

I Läroplanen för förskolan står det: Barnen ska få stimulans och vägledning av vuxna för att genom egen aktivitet öka sin kompetens och utveckla nya kunskaper och insikter (Lpfö 98 reviderad 2010).

1998 skrevs begreppet inflytande in i styrdokumentet Läroplan för förskolan (Skolverket 1998). Inflytande fick en egen rubrik som kopplades till demokratiuppdraget vilket inte ändrats i den nya reviderade läroplanen sedan 2010. Det har tillkommit några få ändringar sedan 1998, bland annat att barns inflytande ska dokumenteras, följas upp och utvecklas. Ändringarna finns i ett nytt avsnitt som heter "Uppföljning, utvärdering och utveckling" (Skolverket 2010, s.14).

I Läroplanen för förskolan står det alla barn ska få möjlighet till ett påtagligt inflytande på både arbetsätt och verksamhetens innehåll. Pedagogerna som är verksamma i förskolan ska ta tillvara på varje barns förmåga och förbereda barnen för delaktighet och ansvar gentemot de rättigheter och skyldigheter som finns i ett demokratiskt samhälle (Lpfö 98, reviderad 2010).

1990 antog Sverige FN:s Barnkonvention som är en rad rekommendationer från FN:s generalförsamling hur man som land bör tillgodose barns rättigheter oavsett ålder, kön och bakgrund. Barnkonventionen beskriver i 54 artiklar vilka rättigheter alla barn runtomkring i världen bör ha. En artikel som är relevant för vår studie är artikel 12. I artikeln står det att: "Konventionsstaterna skall tillförsäkra det barn som är i stånd att bidra med egna åsikter rätten att fritt uttrycka dessa i alla frågor som rör barnet, varvid barnets åsikter skall tillmätas betydelse i förhållande till barnets ålder och mognad (Barnkonventionen, Del 1, artikel 12:1)".

Barnkonvention och läroplan är skrivet på ett språk som vi vuxna förstår. Däremot har regeringen antagit Barnrättskonventionen och även den borde skrivas på ett sätt som gör att barn förstår betydelsen av texten. Detta för att barnen ska kunna vara delaktiga i de frågor som rör dem. Därför är det viktigt att pedagoger arbetar på ett flitigt sätt för barns inflytande i verksamheten. Kanske det i framtiden skulle kunna bli möjligt att utföra Barnrättskonventionens tankar på allvar (Arnér 2009, s. 31).

3.2 Det kompetenta barnet – möjligheter och svårigheter

Det kompetenta barnet – ett historiskt perspektiv

Det kompetenta barnet är ett uttryck som med andra ord används inom Reggio Emilia pedagogiken och kallas "det rika barnet". Det rika barnet menas ett barn som vill lära, är

vetgirig, vill växa och kan skapa sin egen kunskap (Wallin 2003, s.24). Barnet behöver en medkonstruktör för att kunna utvecklas. Det kan vara en vuxen eller ett äldre barn som fungerar som en medforskare till barnet som själv vill utvecklas och lära sig något nytt (Åberg & Lenz Tagguchi 2005, ss.58-59).

Under den senaste femtonårsperioden har synen på barnen förändrats och hur vi ser på barndomen. Idag ses barnen som individer med demokratisk rätt och att de ska få möjlighet till att utveckla sina kompetenser utifrån den situation som de befinner sig i. Vid en tillbakablick på hur vuxna förr såg på barn är att de teorierna som forskare gjort kring barnens utveckling följde ett visst mönster. Med nutidens levnadsförhållande kan inte de gamla teorierna stärkas utan de behöver kompletteras med nya infallsvinklar. Hänsyn behöver tas både till barnens kulturella och sociala situation för att i sin tur kunna stärka nutidens syn på barn och deras barndom. Att se barnens kompetenser är att se hur barnen agerar i de vardagliga situationerna och hur de samspelar med andra runt omkring. Pedagogernas roll och syn på barnen är en väsentlig del i hur bilden av det kompetenta barnet sedan skapas. De tankar och idéer som pedagogerna har blir avgörande för hur de sedan utför sitt yrke och hur de ser på sitt uppdrag som pedagog. Utifrån detta skapas miljöer där barnen vistas och dessa miljöer blir avgörande för hur deras kompetenser och tillgångar får möjlighet att antingen utvecklas eller hindras (Bjervås 2003, ss. 56 – 57).

Pedagogernas olika sätt att se på barn

Bjervås (2003, ss. 58 – 59) betonar att den barnsyn som pedagogerna har på barnen är avgörande för vilka möjligheter och svårigheter som skapas. Både de enskilda pedagogernas tankar och arbetslagets är avgörande för hur de sedan agerar i den pedagogiska praktiken tillsammans med barnen och det är detta som avgör vilken barnsyn som råder.

Utvecklingspsykologin har enligt Bjervås (2003, ss. 60 - 63) under åren påverkat pedagogers syn på barnen, hur de förstås och tolkas. Det finns flertalet olika sätt att se på barn. Det finns pedagoger som fokuserar mest på vad barnen har för behov och inte lyfter fram deras tillgångar och kompetenser. Att agera på detta sätt leder till att det istället blir mer fokus på det som barnen inte kan, det blir med denna syn svårare att se ”det kompetenta barnet” och dess förmågor. Ett annat sätt att se på barnen är att barnen ses som något naturgivet, att allt redan finns i barnen och väntar på att utvecklas. Denna syn värnar om den fria leken och att få skapa fritt och pedagogernas roll blir att hålla sig i bakgrunden. Enligt Bjervås ser pedagogerna barnens slutprodukter och ger inte barnen möjligheter att fortsätta, få utmaningar och utveckla sina kompetenser utan bidrar istället till att barnen begränsas i sitt lärande. Ytterligare ett sätt att se på barnen är att se dem som en återskapare av kunskap och natur, att barnen ska lära sig de kunskaper och förmågor som de vuxna har och att de sedan kan föras vidare till kommande generationer. Planeringar av t.ex. samlingar genomförs utefter den vuxnes perspektiv och vad den anser att barnen ska lära sig. Det tas lite hänsyn till barnens tankar och deras förmågor lyfts inte fram eftersom pedagogerna redan tänkt igenom hur aktiviteten ska genomföras. Det här synsättet fokuserar på lärandet och vad barnen ska få med sig från förskolan. Barnen utmanas inte till att utforska sitt eget lärande och de kompetenser som barnen får med sig med denna barnsyn är att tänka och agera som de vuxna och se dem som en förebild att ta efter och lära sig av. En annan barnsyn är att se barnen som skapare av sin egen kultur och sin kunskap, där barnen är delaktiga och får möjlighet att samspela med andra barn och vuxna för att utvecklas. Enligt denna barnsyn är barnen kreativa och nyfikna och de upplever ett lustfyllt lärande och utvecklas i lärprocesser i samspel med andra barn. Med denna syn blir ”det kompetenta barnet” ett tydligt och självklart begrepp där

pedagogerna är medforskare som lär och utvecklas tillsammans med barnen, samt utmanar dem i deras lärprocesser.

Flera av synsätten utgår från den vuxnes perspektiv och lyfter inte fram barnens kompetenser och tillgångar, de begränsar istället barnens kunskaper och fokuserar på vad de inte kan och vad de behöver lära sig. I det sistnämnda synsättet tar pedagogerna både vara på barns kompetenser, uppmuntrar och utmanar dem i sitt lärande. Med detta synsätt tar pedagogerna hänsyn till barnens perspektiv och är en medforskare i deras lärprocesser.

Barns kompetens

Att som barn känna sig delaktig är även ett sätt för dem att känna sig kompetenta, att de duger och kan. Rätten att få vara med att påverka och fatta små beslut redan i tidig ålder gör barnen till ansvarskännande människor som kan utveckla både sina kunskaper och sina tillgångar. Att göra barnen delaktiga innebär att lyssna på deras tankar, erfarenheter och idéer som de lyfter fram. Genom att lyssna på barnen intas ett barnperspektiv där deras kompetenser lyfts fram, synliggörs och vidareutvecklas. För att möjliggöra delaktighet bör barnen få både tid och utrymme för att vara med och fatta beslut redan i tidig ålder (Bjervås 2003, ss. 68 – 69).

Det kan finnas vissa svårigheter med att pedagogerna endast ser till barnens kompetenser och glömmer av andra saker som är viktiga. Det kan leda till att barnen inte får all den omsorg och hjälp som de behöver med att hantera vardagen och sina känslor. Pedagogerna har en betydelsefull roll i att skapa en balansgång mellan det kompetenta barnets förmåga att ta ansvar, påverka och fatta beslut och barnet som behöver hjälp när det behövs. Det är inte barnens ålder som avgör hur delaktiga de ska vara utan hänsyn ska tas till barnets förmåga. Det som påverkar barnens utveckling av denna förmåga är vad de har med sig för erfarenheter, vad omgivningen har för krav på dem och hur barnen samspelar med andra barn och vuxna (Westlund 2010, ss. 86 – 87). Det kan dock innebära vissa svårigheter med barns delaktighet när det ibland finns pedagoger som inte har tillräckligt med kunskaper eller har svårt att bedöma barns förmåga att kunna fatta beslut (Sheridan & Pramling Samuelsson 2001).

3.3 Barns inflytande – barns perspektiv och barnperspektiv

Barns perspektiv

Begreppet barns perspektiv menas den syn som barn har på sig själva och sin omvärld utifrån sin egen vardag, tankar, förståelser och erfarenheter (Sommer, Pramling Samuelsson & Hundeide 2011, s. 6).

Barns perspektiv utgår alltid från barns tankar, ord och erfarenheter. Det handlar om hur barn ser på sin omvärld och hur de vuxna försöker förstå den via ett barns perspektiv. Genom att få förståelse för barns tankar och förhållningsätt kan pedagogerna lättare relatera till barnen och stärka dem i sin utveckling och i sitt lärande. Barnen lär genom att reflektera över vad de lärt sig tillsammans med en vuxen. Genom detta inlärningssätt är det lättare för barnen att se agerande, uppfattningar och erfarenheter (Sommer, Pramling Samuelsson & Hundeide 2011, s.8).

Barnperspektiv

Begreppet barnperspektiv är vuxnas sätt att förstå och tolka barns erfarenheter, uppfattningar och deras sätt att uttrycka sig på. Den vuxnes kunskap och lyhördhet är beroende av vilket synsätt som finns gentemot barnen (Sommer, Pramling Samuelsson & Hundeide 2011, s. 6).

Pedagogernas synsätt på hur de ser och tolkar ordet barnperspektiv har stor betydelse inom förskolan. Termen barnperspektiv används ofta men kan för många kännas lite diffus hur den används i teorin och praktiken. Barnperspektiv handlar om att pedagogerna ska ha förståelse för varför barn agerar som de gör, samt förståelse för deras uppfattningar och erfarenheter. Barnperspektiv handlar om att vuxna tror sig veta saker och ting ur barns synvinkel och att perspektivet är barncentrerat, dock kommer det alltid företräda vuxnas syn på barn. (Sommer, Pramling Samuelsson & Hundeide 2011, s.6).

Enligt Arnér och Sollerman (2013, s. 32) är det viktigt att pedagogerna som arbetar inom förskolan ser det kompetenta barnet, att de ser helheten av att barnen är medvetna och att pedagogerna ser möjligheterna hos barnen istället för svårigheterna. Detta tankesätt grundar sig i den grundsyn som finns. Vad pedagogerna har för barnsyn styr deras tankesätt och de förväntningar som finns på vissa barn. Det är lätt att pedagogerna ser det negativa i dessa barn istället för att tro på barnets förmåga och kompetens. Det kan leda till att pedagogerna begränsar barnen genom att inte ta tillvara på barnens kvaliteter.

Skillnader på barns perspektiv - barnperspektiv

Som pedagog är det väsentligt att kunna förstå och se skillnader på barns perspektiv och barnperspektiv. Barnperspektivet handlar om hur pedagogerna ser på barnen och dess situation. Genom att prata och lyssna på barnen är det lättare för pedagogerna att förstå barns perspektiv. Barns perspektiv handlar om barnens egna perspektiv till sitt liv och hur de uppfattar och ser på saker och ting. De vuxna utgår oftast från sina egna tankar och erfarenheter när de ska försöka tänka ur ett barns perspektiv, det krävs mycket fokus för att tänka om. Om pedagogerna kan se det ur ett barns perspektiv är det även lättare att förstå barnens olika perspektiv och kunna se omvärlden genom deras ögon (Arnér & Sollerman 2013, s. 32)

Att välja perspektiv

Det egna perspektivet finns alltid som utgångspunkt i pedagogernas sätt att se på barn. Som vuxen är det svårt att utgå från ett barns perspektiv eftersom det är något som måste väljas och även om valet är gjort kan det ändå vara svårt att genomföra det. När barnperspektivet ses ur ett vuxenperspektiv gentemot barn kan perspektivet utgå från den vuxnes tankar, erfarenheter och värderingar i samhället. Barn däremot väljer i första hand att ta varandras perspektiv i olika situationer, framför att ta de vuxnas perspektiv (Arnér & Sollerman 2013, s. 38).

3.4 Barns inflytande i den dagliga verksamheten - möjligheter och svårigheter

Barns inflytande är deras rätt att kunna påverka. När det gäller barns inflytande i förskolan är begreppet starkt knutet till demokrati. Barn ska ha både rättigheter och skyldigheter, möjlighet att ta ansvar, samarbeta, uttrycka sina åsikter, samt vara med att fatta beslut (Westlund 2011, ss. 17 - 18).

Pedagogers förhållningssätt

Pedagogers förhållningssätt till barnen är en viktig del i vilket inflytande barnen får över verksamheten. På 70 – 80 talet fokuserade pedagogerna sina planeringar på vad som skulle arbetas med under året utifrån vad de själva var intresserade av och vad de tyckte att barnen behövde lära sig om. Utifrån detta förhållningssätt uppmärksammades inte det enskilda barnet och barnens tankar och intressen togs inte tillvara. Det kunde ibland vara svårt att få barnen engagerade eftersom de inte själva hade fått vara med och välja och inte alltid hade lika stort intresse som pedagogerna av ämnet (Persson & Campner 2000, ss. 64 – 65).

I dagens förskola ligger läroplanen precis som förut till grund för planeringen och genomförandet av den dagliga verksamheten, dock tas nu större hänsyn till det enskilda barnets intressen och behov. För att ge barnen bästa förutsättningar försöker pedagogerna strukturera verksamheten efter tid, rum, pedagogernas schematider och olika ansvarsområden. En viktig del är även att ta vara på de vardagliga situationerna för att arbeta mot läroplanens mål, där barnens tankar och idéer fångas upp och tas till vara (Persson & Campner 2000, s. 63).

Svårigheter kan vara när verksamheten inte kan struktureras upp enligt önskan, det kan vara att det inte finns tillräckligt med tid som önskas med att låta barnen utöva inflytande. Det kan även bero på barngruppen och dess olika behov och storlek i förhållande till hur många pedagoger som finns tillgängliga. När det är för få pedagoger kan det för dem kännas stressande att inte räkna till för alla och att kanske inte ha möjlighet att låta barnen vara med att hjälpa till med vardagliga uppgifter. Ett annat hinder för barnen att utöva inflytande kan vara när det uppstår konflikter mellan pedagogerna. Om pedagogerna har olika åsikter om hur situationer och händelser ska bearbetas och lösas kan det bidra till att barnen inte ges de möjligheter som de annars skulle kunna få (Westlund 2011, ss. 124 – 127).

Som pedagog är det viktigt att finna tid för samtal med barnen och även att det finns tid för samtal mellan barn och barn. Ett sätt kan vara att den vuxne skapar fler tillfällen när barnen får vistas i en mindre grupp vilket kan bidra till att skapa fler och mer djupgående samtal där pedagoger och barn har tid för varandra. Pedagogerna har större möjlighet att ge barnen tillfällen till interaktion med varandra och uppmuntra dem till samarbete, samt lyssna och respektera varandra tankar och idéer. Denna form av att kunna påverka blir en direkt form av inflytande, där barnen i den situation de befinner sig i kan påverka vad som ska hända. Genom att dela in barnen i mindre grupper kan pedagogerna lättare uppfatta vad som sägs mellan barnen och även skapa diskussioner som sedan kan lägga grunden för ett indirekt inflytande, genom att pedagogerna sedan tar med dessa tankar till sina samtal tillsammans med kollegorna (Westlund 2011, ss. 72 – 75).

Arné (2006, s. 95) menar att det är pedagogernas ansvar att barnen får komma till tals och att pedagogerna både behöver vara medvetna och ha modet att våga säga ja till barnens tankar om vad de vill göra. Pedagogerna bör känna sig säkra i sin roll även inför att inte veta hur ett samtal eller en situation ska fortlöpa. Det kan vara svårt för pedagogerna att våga säga ja istället för nej, Arnér menar att våga säga ja leder i större mån till att lyfta fram barnens möjligheter till inflytande.

Westlund (2011, s. 32) menar att en diskussion som pågår är hur stort inflytande barn mår bra av att ha. Hon förklarar vidare att barns möjligheter till ett ökat inflytande kan leda till att både barn och vuxna blir stressade. Westlund beskriver hur flera psykologer lyfter fram

betydelsen av att barns valmöjligheter ska vara lagom stora och att pedagogerna har en betydelsefull roll i att sätta gränser för hur barnens valmöjligheter ska se ut.

När det gäller de yngsta barnen som ännu inte har det verbala språket har pedagogerna en viktig roll i att hjälpa barnen att sätta ord på sina tankar och att hjälpa dem uttrycka vad de känner. Pedagogerna kan genom att ge barnen frågor och olika förslag ge dem möjlighet att kunna påverka och utöva inflytande. Dock blir det mer fråga om hur den vuxne tolkar barnen och dess olika uttryck. Här är pedagogernas förhållningssätt till barnen viktigt för att kunna uppfatta och förstå barnens uttryck på bästa sätt. Det kan även finnas svårigheter för de barnen som har det verbala språket, är tystlåtna och har svårt att uttrycka vad de vill. I dessa fall kan pedagogerna arbeta på liknande sätt som görs med de barn som inte har det verbala språket (Westlund 2011, ss. 81 – 82).

De vanliga återkommande rutinerna är ett diskuterat ämne och det kan dyka upp svårigheter, där pedagogerna inte alltid är överens om vad och hur mycket barnen ska ha inflytande. När de gäller matsituationen finns det många situationer där pedagogerna kan tycka olika. Det kan vara saker som om barnen ska ta mat själva, om de måste smaka på maten, om de får duka av när de är färdiga osv. Kring tambursituationen kan det också finnas svårigheter med vad barnen ska ha inflytande över. Ska de t.ex. få bestämma vilka kläder de ska ha på sig, bestämma om de behöver kissa före dem går ut eller inte (Westlund 2011, ss. 110- 111).

Det kan innebära vissa svårigheter med att kunna förklara och sätta ord på vad pedagoger har för arbetssätt och arbetsformer för att låta barnen utöva inflytande. Ofta är det de små nyanserna som blickar, tonfall och pedagogernas kroppsspråk som avgör förhållningssättet. I pedagogernas förhållningssätt är det inte bara *vad* de gör som är viktigt, utan det viktigaste kanske är *hur* pedagogerna gör (Westlund 2011, s. 85).

Emilson (2007, ss. 15 – 16) betonar vikten av pedagogernas attityder, att det har stor betydelse för kvalitén på förskolans verksamhet. Att pedagogerna närmar sig barnens perspektiv och att det för barnen är viktigast att vara här och nu. Pedagogerna har lätt för att tänka ett steg längre och tänka framåt än att bara befinna sig i stunden. Det är av stor vikt att som pedagog kunna släppa tankarna framåt och kunna möta barnen i den värld som de befinner sig i här och nu.

Pedagogerna bör få tid för att diskutera och reflektera över sitt förhållningssätt och hur de ska agera och tänka i olika situationer, eftersom det är betydelsefullt för att skapa en verksamhet där alla har samma tank om och inför barnen. När pedagoger återkommande har tid för att diskutera förhållningssätt blir det lättare inför mötet med barnen, att ge dem den möjlighet till inflytande som de har rätt till i enlighet med pedagogernas uppdrag (Arnér 2006, s. 96).

Att välja aktiviteter och lekar

Det ska vara tydligt för barnen när de får lov att välja aktivitet och inte. Om barnen får ett val ska det också kunna förverkligas. Det är lätt att pedagogerna ger barnet ett val, men att valmöjligheten kanske inte alltid finns i den utsträckning som barnet skulle vilja. Pedagogerna har här en viktig roll i att verkligen tänka över vilka valmöjligheter som finns och vad de vuxna måste ta beslut om. Pedagogerna har ett stort ansvar i att avgöra vilka val och beslut som varje enskilt barn är moget att ta ansvar över. Att ge barn makt och låta dem vara delaktiga i beslut som de ännu inte är mogna för kan ge barnet en felaktig syn på sig själv. Därför är pedagogernas roll i att sätta gränser för vad barnen ska ha inflytande över minst lika viktigt som att de får vara med och påverka över den dagliga verksamheten. Flertalet

pedagoger upplever det som en svårighet och är rädd över att behöva sätta gränser för vad barnen vill göra och hur de beter sig, eftersom de upplever att det blir en begränsning för barnen i vad de får göra och inte. Som pedagog är det viktigt att tänka på att betydelsen av att sätta gränser är grunden för hur det fungerar i vårt demokratiska samhälle, vilka rättigheter och skyldigheter vi har inför oss själva och andra. Att sätta gränser för barnen är att ge dem trygghet att sedan kunna sätta sina egna gränser (Persson & Campner 2000, ss. 188 – 190).

De flesta av dagens förskolor ger ändå barnen relativt stora möjligheter att välja sina aktiviteter både utomhus och inomhus under sin lek. I leken har pedagogerna oftast inte någon ledande roll, de finns istället i barnens närhet för att stötta och vägleda. Under dessa lekar ger pedagogerna barnen stort utrymme att handla efter sina egna behov och intressen. De spontana lekarna kan även de uppmärksammas som ett medvetet val. Att göra barnen medvetna om att de gjort ett eget val och att kunna hålla fast vid det en stund. Att våga ge barnen utrymme för sina handlingar i vissa återkommande situationer innebär också att barnen vänjer sig vid vad som gäller och vad som är tillåtet. Det kan handla om situationer som t.ex. påklädning, att barnen ges utrymme och tid för att försöka ta på sig själv och göra i sin egen takt. Det finns även situationer då pedagogerna tar en mer aktiv roll som t.ex. vid matsituationen och det leder ofta till givande samtal. Pedagogerna pratar med barnen om vad de gjort på förskolan och hemma, vad de tänker och tycker om de saker de varit med om/vill vara med om. Dessa samtal ger barnen inflytande där pedagogerna får en uppfattning om barnens åsikter som de kan ta med sig till framtida utformning av verksamheten och dess olika val av aktiviteter och lekar (Westlund 2011, ss. 71, 94).

Tema och intressen

Barnens intressen och behov ska ligga till grund för den dagliga verksamheten och det är pedagogernas uppgift att ta tillvara på dessa. De teman och områden som förskolan arbetar med är inget som bestäms i förväg, de växer fram i samspel med pedagogerna och utefter barngruppens behov. Pedagogerna har en viktig roll i att lyssna in vad det är som händer mellan barnen och vilka frågor de lyfter fram och att se det kompetenta inom varje barn. Om pedagogerna kan ta tillvara på barnens kompetenser bidrar det till att barnen blir motiverade och vill fortsätta sin forskning. Som pedagog är det viktigt att vara medforskare och att tro på det kompetenta barnet och vara intresserad av det barnet vill ta reda på. Det leder i sin tur till att barnen lär sig att ta ansvar över hur det handlar (Persson & Campner 2000, s. 190).

Att barnen får planera med pedagogerna inför det de vill göra är en viktig del i att barnen ska känna att de verkligen är delaktiga och har inflytande. Som pedagog ska barnens idéer och vad som ska göras av dem, bestämmas tillsammans med barnen. Det sägs ofta att barn har kompetensen för att kunna planera det som de vill utföra, dock ses detta alltför sällan som en tillgång hos barnen och verkligheten kan se annorlunda ut. Ofta är det barnen som kommer med idéer, sedan är det pedagogerna som lyfter fram deras intressen och planerar inför vad som kan göras (Arnér & Tellgren 2006, s. 89).

Miljöns utformning

De pedagogiska miljöerna på förskolor idag har ändrats från att tidigare ha varit lik barnens hemmiljö till att ha blivit en miljö som uppmuntrar barnen att utforska och att kommunicera med andra. Miljöerna är föränderliga utefter barnens intressen och behov och bör kontinuerligt diskuteras i personalgruppen. Nya material bör även tillföras kontinuerligt för att bidra till att intressen hålls vid liv och att en ökad utmaning sker. Diskussioner bör utgå från vilken barnsyn pedagoger har, hur den syns i rummen och de olika miljöerna, samt vilka

möjligheter barnen har att utvecklas och lära. Pedagogerna bör även fundera på vilka budskap och signaler de olika rummen och miljöerna signalerar till barnen och vad det finns för möjligheter samt svårigheter för barnen att utvecklas och bli kompetenta (Bjervås 2003, ss. 75 – 77 & Palmer 2012, s. 68).

Enligt en slovensk studie visar det att förskolans storlek har betydelse för vilka möjligheter barnen har till inflytande. Den menar att barnen på en mindre förskola ges större fördelar till inflytande än på en större förskola (Westlund 2011, s. 27).

Att tänka på i den fysiska miljön är att det är en tillåtande miljö, där barnen inte alltid behöver be om saker för att kunna fortsätta och utveckla sin lek. Materialet som finns framme ska vara tillgängligt, för att skapa möjligheter och för att ge barnen handlingsutrymme. Om det finns material som är svårt att kunna placera i barnens höjd ska barnen ändå vara medvetna om att materialet finns och kunna be om det (Westlund 2011, s. 94).

För att få barnen att ta ansvar i miljön är det viktigt att göra dem delaktiga. De ska ges möjlighet att hjälpa pedagogerna med olika rutiner som t.ex. tvätt, vattna blommor, duka och liknande. Detta för att de ska bli involverade och känna sitt ansvar över miljön. De mer spontana sätten att lära barnen ta ansvar för miljön är att barnen får träna sig i att plocka upp efter sig när de lekt färdigt och att de får vara med och bestämma hur de tycker att det ska vara i de olika miljöerna på förskolan (Westlund 2011, s. 109).

4 Teoretisk ram

I vår studie utgår vi från den sociokulturella teorin med utgångspunkt från Vygotskijs teorier. Detta kopplar vi till vårt syfte och våra forskningsfrågor. Vårt syfte är att undersöka barns inflytande i förskolan och ta reda på vilken syn barn och pedagoger har på det kompetenta barnet i frågan om barns möjligheter att utöva inflytande i förskolan.

Vygotskij menar i sin teori om den närmaste utvecklingszonen att det sociala samspelet är viktigt och att barnen bör ha en vuxen eller något mer kompetent barn som de kan lära sig av. Detta kan kopplas till vårt valda område med barns inflytande, hur det sociala samspelet och demokratifrågor kan behandlas. I Vygotskijs teori är den närmaste utvecklingszonen ett begrepp som syftar på att det sociala samspelet är en viktig faktor för barns utveckling och lärande. Med begreppet den närmaste utvecklingszonen menas den utvecklingsnivån som barnen befinner sig i och den nivå som det är på väg att uppnå. Språket i det sociala samspelet är betydelsefullt där barnen lär sig förstå sin omgivning och verklighet. Vygotskij visar i sin teori att ett gott demokratiskt samarbete mellan barn och vuxna eller mellan barn och barn, bidrar till ökad utveckling och utmaning i barns tankar och handlingar. Vygotskij ville att barnen skulle bli uppmuntrade att hjälpa varandra även genom att dela med sig till andra. Han såg samarbete som det viktigaste i utvecklingsprocessen för barnen. Om vuxna ger barnen mer möjligheter till inflytande får barnen även större chans att kunna påverka sina egna lärprocesser (Arnér 2009, ss.34-35 & Bråten 1998, s.105).

Att barnen får inflytande och tillåts att engagera sig i verksamheten är av betydelse för att de ska känna sig delaktiga. När barnen känner att de får vara med och påverka ökar deras intresse för att lära och i de flesta fall bidrar det till ett ökat lärande och en ökad kunskap. Ytterligare en aspekt med barns inflytande och lärande är att de barn som är intresserade och engagerade i verksamheten är delaktiga i uppgifterna även om de från början kanske inte förstår eller bemästrar den. Barn tar hjälp av ett mer kompetent barn eller en vuxen och därifrån skapar barnen sedan nya kunskaper och kompetenser inför framtiden (Strandberg 2006, ss. 66 - 67).

Lärarens roll enligt Vygotskijs teorier är att pedagogerna i ett arbetslag ska hjälpas åt, vara flexibla och ta vara på allas kompetenser. Vygotskijs tankar är att ta vara på varje pedagogs intressen och kunskaper för att de ska bli en viktig del i barnens lärande och bidra till barnens framsteg (Strandberg 2006, s. 197). Pedagogerna bör vara lyhörda för barnens idéer och kunna anpassa den sociala miljön utefter barnens tankar. Det är inte pedagogerna som ska stå i centrum med sina tankar och idéer, fokus ska ligga på barnen där pedagogerna tar tillvara deras idéer och engagemang (Lindqvist 1999, s. 248).

5 Metod

Vår avsikt är att använda en kvalitativ metod med intervju som insamlingsmetod. Intervjuerna har utförts både på barn och pedagoger i förskolan, för att ta reda på deras upplevelser och tankar om det kompetenta barnet och barns inflytande i förskolan.

Kvalitativ metod är en undersökningsmetod i vilken man kan ta reda på olika egenskaper hos något speciellt ämne eller fenomen, genom t.ex. att utföra en intervju. Intervjuer är en metod som används för att muntligen få fram andra individers uppgifter, tankar och förståelser. Vid en kvalitativ intervju kan en fråga som ”Vad betyder barns inflytande för dig som pedagog?”, vara relevant (Widerberg 2002, ss. 15 – 16).

I en kvalitativ metod krävs det ett grundligt förarbete med att t.ex. förbereda frågor till en intervju och det kan även vara bra att testa frågorna i förväg. I efterarbetet krävs det också ett noggrant arbete med att organisera data utefter olika mönster och logik. Det är även viktigt att hitta och kunna urskilja det som är betydelsefullt för undersökningen och rensa bort det som är mindre relevant. I en intervju kan det handla om att hitta mönster i de svar som intervjupersonerna anger (Fejes & Thornberg 2015, ss. 34 – 35). Efter att intervjuer eller observationer har bearbetats, kan sedan en analys påbörjas och kopplas till olika teorier (Arnqvist 2014, ss. 104 – 105).

En gruppintervju av barn har utförts och denna form av intervju kan ge svar på hur en grupp barn ser på olika fenomen och hur de påverkas av varandras tankar och funderingar, som kan ge upphov till nya frågeställningar hos barnen. Vid intervju av barn ska hänsyn tas till att de är omyndiga och har generellt mindre erfarenhet än vuxna. Det är viktigt att barnet och barnets vårdnadshavare blir informerade om vad studien handlar om och hur informationen hanteras. Vårdnadshavarna måste godkänna barnets deltagande innan intervjun. Barnet har också rätt att säga att det inte vill delta vid intervjutillfället (Doverborg & Pramling Samuelsson 2000, ss. 25-29). Det är viktigt att börja med ett samtal mellan barnet och intervjupersonen innan själva intervjun. Det inbjuder till trygghet och barnet vågar i allmänhet öppna sig något mer om det känner ett förtroende till intervjupersonen. Frågetekniken vi använt vid intervjun av barn är att ställa få specificerade frågor som fokuserar på barnens tankar kring deras inflytande i den dagliga verksamheten. Det är lättare för barnen att hålla sig till ämnet om fokus läggs på de specifika frågorna. Det som avgör hur intervjun utvecklas är hur barnens svar på frågorna vidareutvecklas. Intervjupersonerna bör vara observanta på barnens svar och ställa ytterligare frågor utifrån det barnen uttrycker. Intervjun med barn bör vara mer likt ett samtal än en utfrågning eftersom med detta sätt är lättare att få barnen att dela med sig av sina erfarenheter och kunskaper (Doverborg & Pramling Samuelsson 2000, ss. 32-38).

Vid vuxenintervjuerna använde vi oss av ostrukturerade intervjuer. Det innebar att båda pedagogerna fick samma övergripande frågor och att de tilläts utveckla svaren och tala fritt om deras syn om det kompetenta barnet och om barns inflytande i förskolan. När intervjupersonen får stort talutrymme skapas det en större chans till intressant information om det valda ämnet för studien. Under intervjun ställdes följdfrågor som t.ex. ”Kan du utveckla det lite mer?”, ”Kan du beskriva ytterligare vad du menar med det?”. Detta för att få fylliga svar samt utnyttja samspelet mellan respondenterna och opponenter. Denna form av intervjuteknik kallas för halvstrukturerad och ger oftast en djupare och bredare utveckling av intervjun (Stukát 2011, s.44).

5.1 Urval

Vi har valt en kvalitativ metod där vi genomfört intervjuer av två pedagoger och en mindre barngrupp på en större förskola i västra Sverige. Valet av förskola gjordes utefter vår kännedom att den utvalda förskolan säger sig arbeta aktivt med barns inflytande. En av oss opponenter har tidigare arbetat på utvald förskola, därför fanns viss vetskap om deras verksamhet. Kihlström (2007, s.49) beskriver att när respondenter har erfarenhet och kunskaper om det utvalda ämnet bidrar det oftast till mer trovärdiga svar.

Den första respondenten kallar vi för Elin och hon har arbetat inom barnomsorgen sedan 2005 och som förskollärare sedan 2009. Hon arbetar nu i en barngrupp med barn i åldern 2 - 3 år.

Den andra respondenten kallar vi för Anna och hon har arbetat som förskollärare sedan 2013. Hon har en lång erfarenhet av att arbeta med barn, hon började arbeta som dagbarnvårdare 1984 och därefter som barnskötare. Sedan läste Anna först till lärare och därefter påbörjade hon sin utbildning till förskollärare. Hon arbetar nu i en barngrupp med barn som är 4 år.

Urvalet av barn skedde i samråd med personal på förskolan, efter vår önskan att få intervjua de äldsta barnen som hade lätt för att uttrycka sig verbalt. Barngruppen som vi intervjuade bestod av 4 barn, varav alla var 5 år gamla. Det var 3 stycken pojkar och 1 flicka som intervjuades. Vi hade i förväg planerat en intervju med 4 - 5 barn. Vi hade tillfrågat 8 stycken barn, 4 pojkar och 4 flickor. Det var 6 stycken som tackade ja och vid intervjutillfället var det endast 4 av de "godkända" barnen närvarande på förskolan.

5.2 Genomförande

Tre veckor före de planerade intervjuerna tog vi kontakt med pedagogerna och förskolechefen via mail och frågade om de ville delta i vår studie. Därefter lämnade vi ut missivbrev på förskolan till vårdnadshavare, opponenter och förskolechef. I samband med detta bestämdes datum och tid för utförandet av intervjuerna.

På dagen för intervjuerna kom vi i god tid för att hinna bekanta oss med miljön och få information om vilka barn som skulle delta i intervjun. Pedagogerna hade valt ut ett lämpligt rum där vi kunde sitta i lugn och ro utan att bli störda. Rummet bestod av några bord och stolar och det fanns inte speciellt mycket material som kunde distrahera barnen. När vi kom till förskolan lämnade vi ut intervjufrågorna till respondenterna för att de skulle ha möjlighet att förbereda sig inför intervjun. Vi samtalade en kort stund med respondenterna för att skapa trygghet och bygga upp ett förtroende mellan dem och oss.

Under intervjuerna använde vi oss av ljudinspelning för att kunna fokusera på samtalen. Vi som opponenter kunde lyssna mer uppmärksammat och sedan gå tillbaka i efterhand för att dokumentera skriftligt vad som hade sagts. Dock var en av oss opponenter ansvarig för att dokumentera skriftligt det viktigaste som sades. Detta för vi tyckte det kändes bra att ha lite skriftliga anteckningar som stöd och om det skulle hända något med ljudinspelningarna. Även Ahrne och Svensson (2015, s. 50) menar att det är en fördel att föra anteckningar även om ljudinspelning görs, om det skulle hända något med inspelningen.

Vi började med att intervjua barnen. Vi valde att sitta med barnen i en ring på golvet. Alla tre opponenter deltog i intervjun. Två av oss hjälptes åt att intervjua och den tredje av oss dokumenterade skriftligt samt ansvarade för ljudinspelningen. Först presenterade vi och barnen oss för varandra. Vi samtalade en kort stund innan intervjun för att barnen skulle känna sig trygga med oss och situationen. Detta nämner även Ahrne och Svensson, (2015,

s.74) att opponenter ska ha möjlighet att bygga upp ett förtroende mellan sig och respondenterna. Det blir ett slags förberedelse inför intervjusituationen. Därefter fick vi barnens godkännande om ljudupptagning under intervjun. Sedan utförde vi vår intervju som tog ca.15 minuter.

Därefter intervjuade vi de två pedagogerna. Vi valde att sitta på varsin stol runt ett utav borden. Under dessa intervjuer deltog två opponenter på varje intervju. Den ena av oss intervjuade respondenten och den andra av oss dokumenterade skriftligt och ansvarade för ljudinspelningen. Vid intervjuns start fick vi respondenternas godkännande om ljudinspelning. Intervjuerna tog 15 - 20 minuter.

5.3 Vetenskapsrådets etiska överväganden

I vår undersökning har vi utfört intervjuer av barn och pedagoger i förskolan, därför har vi inför vår undersökning tagit del av och hänsyn till Vetenskapsrådets (2002, ss. 6 – 12) etiska principer som är indelade i fyra stycken huvudkrav:

* Informationskravet: Innebär att deltagarna i studien ska få information från forskarna om studien och dess syfte. Vi har utfört intervjuer på barn och pedagoger. Pedagogerna har fått muntlig information om studien och dess syfte, samt skriftligt via ett missivbrev. Barnen har informerats muntligt om studien och varför vi vill intervju dem. Barnens vårdnadshavare kommer att få muntlig information om studien, samt informeras skriftligt och ge sitt godkännande till studien.

* Samtyckeskravet: Det innebär att deltagarna i studien ska få välja själva om de vill medverka eller inte och att de kan avsluta sin medverkan när de vill. Pedagogerna, barnen och vårdnadshavarna har informerats om att studien är frivillig och att de själva har rätt att bestämma över sitt deltagande i intervjun, samt deras rätt att avbryta deltagandet när de vill. Deltagarna har även tillfrågats om det är ok att spela in intervjuerna och att de har rätt att avbryta ljudupptagningen när de vill. Informationen kommer att ges till barn, vårdnadshavare och pedagoger både skriftligt och muntligt.

* Konfidentialitetskravet: Alla uppgifter om deltagarna i studien ska vara konfidentiella och personuppgifter samt ljudupptagning ska förvaras på ett säkert ställe, detta för att ooberättigade inte ska kunna ta del av materialet och identifiera deltagarna. Barnen, vårdnadshavarna och pedagogerna har informerats både muntligt och skriftligt om att deras uppgifter kommer att hanteras med största konfidentialitet på ett säkert ställe.

* Nyttjandekravet: Det innebär att de uppgifter som samlas in under studien endast får användas till forskning. Deltagarna i studien har informerats om att intervjuerna skall användas till forskning och i vårt examensarbete och att all ljudupptagning endast kommer att användas till bearbetning av intervjuerna. Ljudupptagningen kommer därefter att raderas från den inspelade enheten när studien är slutförd.

5.4 Tillförlitlighet och giltighet

Reliabiliteten syftar på att det går att lita på mätningarna som gjorts och att de är gjorda på rätt sätt. För att få en hög reliabilitet ska forskare kunna använda samma metod på samma material och resultaten ska bli likvärdiga vid varje mätning som görs (Thurén 2007, s. 26). Vid en kvalitativ metod i form av en intervju kan det innebära att opponenter ställer frågor på likvärdigt sätt varje gång och att förutsättningarna för den intervjuade är goda och liknande vid varje upprepade tillfälle (Troost 2012, ss. 58-61).

Vid intervjupersonernas tillåtelse har vi använt oss av ljudupptagning för att öka reliabiliteten. Detta för att ingenting ska missas, eftersom det kommer finnas möjlighet att lyssna på och gå igenom intervjuerna igen.

Validiteten är en viktig faktor, att det som undersöks verkligen är det som från början var tänkt. Om det t.ex. vid intervjufrågor är otydliga och svårbegripliga frågor kan det bli svar som inte stämmer överens med hur frågan var tänkt att besvaras eller att det blir svårt för opponenter att ge ett utförligt svar (Thurén 2007, s. 26). Innehållsvaliditet innebär att någon vetenskapligt skolad person granskar det instrument som valts. Inför studien kan en pilotundersökning göras på intervjufrågor, för att öka validiteten (Kihlström 2007, s. 231).

För att få en ökad validitet har förberedelsen av intervjufrågor gjorts noggrant, för att skapa tydliga frågor där det inte är någon tvekan på hur frågan skulle besvaras.Handledare på högskolan har getts möjlighet att granska intervjufrågorna och frågorna har i förväg diskuterats och testats på pedagoger som skulle kunnat vara tänkbara deltagare i denna studie och aktuella för en intervju.

5.5 Analys/bearbetning

Eftersom vi är yrkesverksamma inom förskolan har vi redan en viss förståelse för hur pedagoger arbetar med barns inflytande och hur de ser på det kompetenta barnet. Genom att läsa forskning om det valda ämnet har vår förståelse ökat. Under den tid vi arbetat inom förskolan har värderingar skapats om hur vi anser att pedagoger arbetar och bör arbeta med det kompetenta barnet och barns inflytande. En objektiv ställning har intagits under intervjuerna och bearbetningen av data och egna värderingar har frångåtts i möjligaste mån.

För att underlätta bearbetningen av data spelade vi in intervjuerna och en person antecknade det viktigaste. Först lyssnade vi igenom intervjuerna, pausade och skrev ner det som sades. Vid transkriberingen gjordes en meningskoncentrering som innebär att intervjupersonernas svar kortas ner och det viktigaste i meningen noteras (Kvale & Brinkmann 2009, ss. 119 – 221). Efter transkriberingen gjordes en helhetsanalys som innebär att en övergripande bild görs över vad som framkommit. Därefter delades texten in i olika teman utefter det som framkom av respondenternas uttalanden. Indelningen av olika teman gjordes systematiskt där vi först försökte skapa en överblick över data och sedan gjordes en mer ingående och detaljerad analys. Vissa meningar skrevs ner ordagrant när det kunde kopplas direkt till vårt syfte och orden kunde därefter skrivas ner som citat i resultatdelen. Data som inte var relevant för studien sållades bort, eftersom det sparade både tid och kraft från oss skribenter (Malmqvist 2007, ss. 122 – 127).

6 Resultat

I den här delen av studien redovisas resultatet från intervjuerna med pedagoger och barn. Rubrikerna nedan utgår från de områden vi har kunnat urskilja från intervjuerna som är av intresse för vår studie om barns inflytande i relation till det kompetenta barnet. Den första delen beskriver det kompetenta barnet både ur ett barnperspektiv och ett barns perspektiv. Den andra delen beskriver barns inflytande i verksamheten, möjligheter och svårigheter med barns inflytande samt hur barnens inflytande påverkar miljöns utformning.

6.2 Det kompetenta barnet

Pedagogerna återkommer flera gånger under intervjuerna till vikten av att se till det kompetenta barnet. De beskriver sin bild som att alla barn kan och att det är viktigt att se det kompetenta i varje barn. Barnen uppfattar precis som pedagogerna önskar, att de ser sig själva som kompetenta och har tilltro till sin egen förmåga och vad de är kapabla till.

Barnperspektiv

Pedagogerna beskriver de vuxnas förhållningssätt som grunden för att lyfta fram det kompetenta barnets förmågor. De beskriver vikten av att hålla ett positivt och tillåtande förhållningssätt där varje barns kompetens tas tillvara.

Elin: Alla är ju kompetenta på ett eller annat sätt och de likaså. Jag tycker det är viktigt att man ser dem som kompetenta [...] dom kan på sitt sätt och därför känner jag att, nej men barn kan.

Anna: Att jag ser barnet som en medborgare. Som inte är ett oskrivet blad utan att man ser att de kan en hel del. Man ser att man har en tillåtande miljö och tillåtande sätt.

De beskriver att deras roll är betydelsefull i att vara närvarande och skapa tid för samtal med barnen. Båda pedagogerna betonar att barnen ska vara i centrum och att de ska få utmaningar efter sin förmåga.

Både Anna och Elin beskriver vikten av att göra barnen medvetna om sitt inflytande och att de faktiskt får vara med och påverka sin vardag.

Anna: Barn är inte medvetna om att de har inflytande, utan det är nåt som vi vuxna måste påvisa att träna liksom hela tiden och belysa för dem att åh nu fick du vara med och bestämma och så där. De ser ju inte det på det sättet [...]. De är ju mer här och nu [...].

Anna ger ett exempel på att barnen vid en samling blir uppmärksammade på att de har fått vara med och välja t.ex. en sång. Hon beskriver att det även för äldre barn är svårt att förstå sitt eget inflytande. Anna har arbetat både med sexåringar och barn i årskurs tre och hon berättar att inte ens de äldsta barnen är medvetna om vad de har fått vara med och påverka över i sin vardag. Både Anna och Elin beskriver vikten av att hjälpa barnen att sätta ord på sitt inflytande.

Anna: Vi brukar säga att du kan välja vilka kläder du ska ha, vad du ska leka och vem du ska vara med, vad du ska äta, [...], när du ska gå på toa. Det finns ju även bitar som man verkligen kan påskina att det här är ju det du väljer och bestämmer. Men om man inte gör det så vet de ju inte.

Att arbeta på detta sätt med att hjälpa barnen att sätta ord på sitt inflytande stärker dem i sin medvetenhet om sitt inflytande i den dagliga verksamheten. Barnen berättar i intervjun att det känns bra att få bestämma och att det är vad de ska leka med som

de kan vara med och påverka. Precis som pedagogerna beskriver har barnen svårt att sätta ord på vad de kan påverka i den dagliga verksamheten.

Barns perspektiv

Barnen beskriver sina egna önskningar om vad de vill göra på förskolan och de verkar inte se någon begränsning i varken miljö eller ekonomi. Ett barn beskriver hur det vill bygga en pool på förskolan och barnet verkar inte se någon begränsning i det.

Den argaste fröken är den som bestämmer att man alltid måste gå ut på dagen [...]. Vi vill vara inne och bygga en pool [...] vi måste ha en inomhuspool annars fryser vi till is. Jag vill faktiskt ha en bubblpool.[...]Vi behöver grävmaskiner till och med.

En följdfråga på vad barnen ville bestämma om på förskolan var vad de tror att fröknarna skulle säga om deras önskemål att bygga en pool.

Nääääää [...] Nej, därför att de säger nej hela tiden.

Vid barnens svar på att det inte var någon idé att fråga fröknarna om att bygga en pool, visade de med hela kroppen hur uppgivna de var. Barnen uppfattar förmodligen inte pedagogernas förhållningssätt som tillåtande och lyhörda för barnets tankar och önskningar. Barnen verkar inte tycka att det är någon idé att ens fråga sina fröknar om poolbygget.

Pedagogerna menar att de intar ett barns perspektiv när de är flexibla och lyssnar till barnens tankar. De beskriver båda hur viktigt det är att vara med barnen här och nu och att pedagogerna inte tänker för mycket framåt. Pedagogerna läser av på barnens kroppsspråk genom att observera dem både i leken och i samtal med dem. Både Anna och Elin förklarar hur betydelsefullt det är för barnen att de inte alltid får ett nej när de vill göra saker som inte pedagogen har tid att hjälpa till med just nu. De beskriver även båda två hur viktigt det är att låta barnen få göra färdigt en aktivitet, att pedagogerna sätter sig in i barnens perspektiv och förstår hur de tänker och känner här och nu.

Elin: Barnen kan komma till vem som helst utav oss utan att vi säger nej, åh så hjälper vi barnet med det de vill ha hjälp med. Och är det så att man är med ett annat barn så säger man vet du vad, gå till [...] så kan du få hjälp. Så barnen får en förklaring varför jag inte kan hjälpa.

I exemplet ovan beskriver Elin hur hon intar ett barns perspektiv och försöker att förstå barnets tankar och önskningar. Båda pedagogerna menar att genom förståelse för barnens situation ökar det demokratiska klimatet på förskolan.

6.3 Barns inflytande

Barns inflytande - möjligheter och svårigheter

När det gäller barns möjligheter till inflytande anser både Anna och Elin att det i teorin ska fungera, att barnen ska kunna få de möjligheter som de har rätt till i enlighet med styrdokument och pedagogernas målsättningar.

Anna: Jo, men alltså det är ju det att de projekt man jobbar med som barnen styr det är ju då man får veta hur deras tankegångar går. För de är ju ganska här och nu i sina tankar. Vi

vuxna tänker ju alldeles för långt många gånger. Och då blir man mycket mer medveten, man behöver inte vara så krånglig.

Både Anna och Elin menar att det är viktigt att vara lyhörd och ta tillvara på vardagliga samtal med barnen och att vara här och nu. De upplever att pedagogerna tänker mer långsiktigt och planerar framåt. Ett exempel som Anna berättar om är när hon har en samling med några barn och det tillkommer fler barn under tiden, som delar samma intresse. I samlingen utgår Anna från ett samtal eller intresse som något eller några barn har delgett henne. Utefter detta utformas sedan samlingens innehåll och struktur.

I praktiken upplever båda pedagogerna att barnen inte alltid får det inflytande i den dagliga verksamheten, som är önskvärt. De förklarar att det kan bero på fasta rutiner, olika förhållningssätt i personalgruppen, sjukdomar i personalen och vikarier. I citaten nedan beskriver Elin och Anna vilka svårigheter de kan se med barns inflytande.

Elin: Det kan väl vara de fasta rutinerna ibland när man ser att barnen leker och de har hittat varandra i en lek och så känner man, kan man avbryta dem? [...] Det kan vara att någon ska ha planering och vi behöver ha någon som ska gå på rast, vem ska gå på den där planeringen, eller att det blir som en matsituation, eller vi ska ha samling för vi ska gå ut.

Anna: Nej [...]. Eller liksom det som är så typiskt för en förskola är att alla ska gå och kissa. Vem bestämmer det? Alltså det är ju vi vuxna. Varför bestämmer vi det, det vet jag faktiskt inte.

Anna anser att det egentligen inte finns några svårigheter för barnen att få inflytande i den dagliga verksamheten. De anser båda två att det handlar om vad pedagogerna har för förhållningssätt gentemot barnen och hur flexibla de är i sitt arbete.

Både Anna och Elin påtalar att deras reflektionstid är begränsad vilket gör att arbetet med barns inflytande försvåras. Att de inte fått den tid de önskat beror på sjukskrivningar, ny personal, svårt att få tag på vikarier och andra saker som prioriterats före.

Miljöns utformning

Pedagogerna berättar att de anpassar miljön efter vad barnen har för intressen och att de försöker vara flexibla i sitt arbetssätt. De beskriver hur de skapar aktivitetsstationer efter barnens intressen och dessa stationer är föränderliga under terminens gång. Materialet på de olika stationerna kan både tillföras och ändras om för att skapa utmaningar och för att behålla barnens intresse. På avdelningen har de en aktivitetstavla där de olika stationerna finns uppsatta och barnen har varsin bild på sig själva som de får sätta upp på den stationen som de väljer att vara på. Elin beskriver i citatet nedan hur detta går till.

Elin: De får tänka till vad vill du göra? Och så bestämmer de sig, de vill göra det här. Så har vi en aktivitetstavla där vi har en bild på dem bara så får de bestämma vad de vill göra och så får de sätta sin bild [...] då kan vi ju se vilket intresse de väljer mest. Och där utav kanske byta ut det de inte leker med och så kanske de har hittat någonting annat och då kan man komplettera det med det nya.

Pedagogerna har kontinuerligt samtal med barnen där de reflekterar tillsammans om hur barnen upplever sin vardag och sitt inflytande. De diskuterar med barnen utifrån aktivitetstavlan, vilka stationer som är mest aktuella och intressanta. Barnen och pedagogerna dokumenterar de aktiviteter som förekommer på avdelningen med hjälp av att sätta upp bilder

och texter från barnens reflektioner. Genom dessa reflektioner kan pedagogerna se vad som behöver tillföras och ändras om på de olika stationerna.

7 Diskussion

I denna del av studien kommer en diskussion presenteras utifrån resultat, metod och didaktiska konsekvenser. Avsnittet inleds med en resultatdiskussion kopplat till bakgrund, forskning, den sociokulturella teorin, samt våra egna tankar. Därefter diskuteras den valda metoden i relation till vårt undersökningsområde. Som avslutning diskuteras de didaktiska konsekvenserna i relation till vår egen arbetslivserfarenhet.

7.2 Resultatdiskussion

Barns inflytande – styrdokument

De båda respondenterna som deltagit i studien menar att barnen har rätt till inflytande i den dagliga verksamheten enligt rådande styrdokument. De förklarar att det dock inte alltid fungerar i praktiken. Pedagogerna menar att rutiner, vikarier, förhållningssätt, brist på reflektionstid och sjukdomar bland personalen påverkar deras möjligheter till inflytande. Enligt styrdokument har barnen rätt till inflytande både över verksamhetens arbetssätt och dess innehåll. De har rätt att påverka, vara med och fatta beslut, samt att vara med i olika former av samarbete (Lpfö 98/10, s. 12).

Westlund (2011, ss. 124 – 127) beskriver precis som respondenterna, att barnen ska ges rätt till de möjligheter till inflytande som de har rätt till enligt styrdokument. Hon menar att det kan finnas vissa svårigheter som påverkar. Westlund tar upp liknande exempel som respondenterna, att det kan vara brist på tid, rutiner, barngruppens utformning och tillgänglig personal som utgör ett hinder. Respondenterna nämner även reflektionstid som betydelsefull för att skapa ett gemensamt förhållningssätt som kan lyfta fram barnens tankar och idéer på bästa möjliga sätt. Detta menar Arnér (2006, s. 96) är en förutsättning för att kunna att ge barnen de möjligheter till inflytande som de har rätt till enligt styrdokument, att alla pedagoger tänker liknande om och inför barnen.

Barns inflytande i den dagliga verksamheten

De vardagliga samtalen mellan vuxen och barn och även samtalen mellan barn och barn är betydelsefulla för att få fram barnens tankar. De vardagliga situationerna som t.ex. måltider, av- och påklädning och leksituationer bör tas tillvara av pedagogerna genom att de är nyfikna, ställer frågor och utmanar barnen i deras tankar. I resultatdelen berättar respondenterna hur de arbetar med barns inflytande i den dagliga verksamheten där de lyfter fram vikten av att samtala med barnen för att kunna lyfta fram deras tankar, idéer och intressen. Pedagogerna berättar hur de sedan utformar och förändrar miljön utefter vad de ser att barnen har intresse av. I dokumentationen synliggör de barnens inflytande genom bilder och barnens ord, som sätts upp på väggarna inne på avdelningen. Westlund (2011, s.75) beskriver precis som pedagogerna att de dagliga samtalen med barnen är viktiga för att få reda på barnens tankar och intressen. Även samtalen mellan barn och barn beskrivs som värdefulla. Westlund menar att pedagogerna bör ta hänsyn till detta i sin utformning och planering av verksamheten.

De vardagliga samtalen betonar även Vygotskij som betydelsefulla, i sin teori om den närmaste utvecklingzonen, där barn utvecklas och lär sig av varandra och vuxna. Han menar att det sociala samspelet bidrar till att barnens tankar utvecklas och utmanas (Strandberg 2014, ss. 69-72).

En svårighet för pedagogerna med att tillgodose barnens tankar och idéer kan vara att våga säga ja när barnen ber om något, istället för att svara nej utan att tänka efter. Respondenterna lyfter fram vikten av att våga säga ja till barnens frågor och tankar. De menar att det är lätt att pedagogerna säger nej till barnen om de känner att de är i en pressad situation och inte känner att de har tid. Respondenterna förklarar att de brukar försöka erbjuda barnen att gå till en annan pedagog eller att de ger en förklaring till varför de inte kan hjälpa barnen vid det aktuella tillfället. Arnér (2006, s. 95) anser också att det är viktigt att våga säga ja, eftersom det i större mån bidrar till barnens möjligheter till inflytande. Samtidigt menar Arnér att det även kan vara svårt för pedagogerna att säga ja, eftersom de inte vet hur samtalet eller situationen ska fortlöpa.

Att göra barnen medvetna om sitt eget inflytande i den dagliga verksamheten, beskriver respondenterna som en viktig del för att barnen ska förstå sin delaktighet ur ett demokratiskt perspektiv. De menar att barnen inte är medvetna om att de har inflytande, utan det är något som pedagogerna måste påvisa för dem. I resultatdelen bekräftas även detta utifrån barnens tankar från intervjun, där de har svårt att beskriva vad de har inflytande över. Westlund (2011, s. 71) belyser hur viktigt det är att göra barnen medvetna om sin val i t.ex. lekar och att barnen ska kunna hålla fast en stund vid de val de gjort. Respondenterna arbetar på detta sätt genom att använda sig av en aktivitetstavla där barnen gör medvetna val och sedan får hålla fast vid denna aktivitet en stund.

De svårigheter som kan uppstå i verksamheten upplever respondenterna som få, dock beskriver de att det kan vara pedagogernas förhållningssätt och flexibilitet i rutinsituationer. Westlund (2011, s.85) beskriver att man som pedagog kan ha olika åsikter i rutinsituationer t.ex. matsituationer. Någon pedagog tycker t.ex. att alla barn ska smaka på all mat medan någon tycker tvärt om.

Det kan råda olika meningar om hur barn ska ha inflytande i rutinsituationer. Pedagogerna kan känna sig stressade i vissa rutinsituationer och ha svårt att förstå barnens perspektiv. Därför är det viktigt att pedagogerna får tid till reflektion och diskussion för att arbeta fram ett gemensamt förhållningssätt. Emilson (2007, ss. 15-16) menar att barnen är här och nu med sina tankar och idéer medan pedagogerna tänker framåt. Denna uppfattning tar även respondenterna upp. Därför är det viktigt att pedagogerna vågar och tar sig tid att stanna upp och försöker inta ett barns perspektiv, genom att förstå vad barnen tänker och känner.

Det kompetenta barnet – pedagogernas förhållningssätt

Den barnsyn som råder i verksamheten bör vara likvärdig och pedagogerna behöver kontinuerligt få tid för att diskutera och reflektera över deras syn på barnen och hur de ska förhålla sig. Respondenterna betonar åter igen vikten av de vuxnas förhållningssätt, att den vuxnes roll är att lyfta fram barnens tankar och förmågor. De menar att det är viktigt att skapa tid för samtal och att ge barnen utmaningar efter sin egen förmåga. Bjervås (2003, s. 58) beskriver att det är den enskilda pedagogens förhållningssätt tillsammans med andra pedagogers syn som avgör hur den pedagogiska miljön utvecklas. Bjervås menar att det därför är viktigt att varje pedagog dels får tid för att reflektera över sin egen barnsyn och tid tillsammans med arbetslaget. Precis som respondenterna belyser Sheridan och Prarling Samuelsson (2001, s. 189) vikten av att involvera barnen i samtal, att de får känna sig betydelsefulla och att de bli lyssnade på.

Att pedagogerna gör barnen medvetna om sina val och vad de fått vara med och påverka, ta ansvar och bestämma över, menar respondenterna är minst lika viktigt som själva görandet. De förklarar hur de upplever att barnen inte är medvetna om sitt inflytande och därför måste pedagogerna hjälpa dem att sätta ord på deras tankar och handlingar. Under barnintervjun är upplevelsen precis som respondenternas att barnen inte är medvetna om sitt inflytande, mer än att de får bestämma vad de ska leka med. Respondenterna beskriver hur de gör barnen medvetna om deras val genom att t.ex. säga ”Nu har du fått bestämma vad du vill leka med, vem du vill leka med och vad du vill äta”. Westlund (2010, ss. 93 - 94) menar att det är dessa små val som gör att barnen känner delaktighet och deras kompetenser lyfts fram. Att låta barnen vara med och påverka redan i tidig ålder bidrar oftast till att barnen får ett ökat intresse för att vara delaktiga i den dagliga verksamheten.

Respondenterna är väl medvetna om sitt arbete med barns inflytande och de arbetar aktivt på sin förskola med att ta tillvara barnens kompetenser. Sheridan och Pramling Samuelsson (2001, s. 190) hävdar att förskolor som arbetar aktivt med barns inflytande har högre kvalitet på sin dagliga verksamhet, än de förskolor där barnen har mindre inflytande och pedagogerna istället har mer inflytande. Detta menar Sheridan och Pramling Samuelsson visar sig i förskolans pedagogiska processer, som t.ex. barnens lärandeprocesser och i förskolors dokumentation.

7.3 Metoddiskussion

Vi har valt att använda oss av en kvalitativ metod med intervju som redskap, eftersom vi anser att denna metod kunde ge oss mer och utförligare data. Vi har i intervjuer med barn och pedagoger fått ta del av vilken syn barn och pedagoger har på det kompetenta barnet i frågan om barns möjligheter att utöva inflytande i förskolan.

Inför planeringen av genomförandet av intervjuerna med pedagogerna tänkte vi först utföra fyra olika intervjuer. Vår handledare fick oss att tänka om och vi är nöjda med att vi valde två stycken intervjuer, eftersom datainsamlingen blev lagom att bearbeta. Däremot hade vi i efterhand önskat utföra ytterligare en gruppintervju med barn för att få en bredare bild av barns möjligheter att påverka den dagliga verksamheten på förskolan.

Vid barnintervjun samtalade vi först en stund med barnen om saker som de ville berätta om. Vi satt ner tillsammans med barnen på golvet och det kändes lättsamt och barnen vågade prata och svara på våra frågor. Under intervjuens gång såg vi till att alla fick komma till tals och de lyssnade väl på varandra. Emellanåt kom barnen in på andra tankar och tappade fokus från frågan. Vi tror det kan bero på att vissa av frågorna var för preciserade och enkelspåriga och det blev därför svårt för dem att tänka ut hur de skulle svara. I efterhand tror vi att barnen hade haft lättare om de fått olika svarsalternativ och utifrån det hade vi sedan kunnat utveckla frågan vidare. Doverborg och Pramling Samuelsson (2012, ss. 44 - 46) beskriver att det är lättare för barnen att svara på frågorna om de är mer övergripande frågor utifrån området. Som opponenter borde vi ställt fler olika följdfrågor som t.ex. ”Hur tänkte du?”, ”hur menar du?” etc. Doverborg och Pramling Samuelsson menar att genom att ställa olika följdfrågor kan frågorna vidareutvecklas och ge utförligare svar.

Användandet av halvstrukturerad intervjuteknik innebar att de vuxna respondenterna fick stort talutrymme och kunde vidareutveckla frågorna och vi som respondenter fick insikt i hur de tar tillvara barns inflytande i sin verksamhet. I vissa av intervjufrågorna blev det liknande och återkommande svar, vilket gjorde att vi som opponenter fick vara lyhörda och aktiva. I dessa

fall fick varje respondent individuella följdfrågor för att få fram utförligare svar. Stukat (2011, s. 44) förklarar att det är betydelsefullt med ett personligt samspel för att individanpassa följdfrågorna och kunna få djupare svar.

Det underlättade med inspelning av alla intervjuer och att en utav oss antecknade, eftersom fokus från intervjuaren kunde läggas endast på frågorna. Vid bearbetningen av datainsamlingen var det även en fördel att kunna lyssna på ljudupptagningen vid flertalet tillfällen och därefter lägga till ytterligare anteckningar som behövdes. Genom att bearbeta datainsamlingen på detta sätt gjorde det lättare för oss att sedan kunna se likheter och kunna strukturera upp efter olika mönster.

Pedagogerna som vi intervjuade hade bestämt en plats som de ansåg lämplig för att utföra våra intervjuer i. Dock upplevde vi under intervjun att det förekom störande ljud utanför, eftersom rummet låg i anslutning till förskolans tambur. Vid flera tillfällen under intervjuerna passerade människor utanför som störde vår inspelning, eftersom det framför allt under avlyssningen av barnens intervju var svårt att höra vad de sade. Stukat (2011, s. 45) menar att miljön bör vara fri från störande ljud, samt vara lugn och trygg för alla parter.

7.4 Didaktiska konsekvenser

För att kunna utveckla arbetet med barns möjligheter till inflytande i den dagliga verksamheten krävs intresserade pedagoger med ett öppet sinne för nya idéer och tankar. Att inte vara för snabb med att svara nej på barnens önskningar är något som vi kommer ta med oss i vårt arbete med barns inflytande. Det innebär att kunna vara flexibel och våga tänja på regler och rutiner. Att ta sig tid att lyssna på barnen och ta vara på de vardagliga samtalen anser vi också är betydelsefullt.

Barnen bör få möjlighet till inflytande både i planeringen av verksamheten och i utformningen av förskolans miljö. Detta kan göras genom att ta tillvara på barnens tankar och idéer i observationer, dokumentationer och reflektioner med arbetslaget. Förhållningssättet leder till att barns inflytande och deras kompetenser kan tas tillvara för att utveckla verksamheten. När barnen redan i tidig ålder får vara med och påverka sin vardag ser vi att det leder till ett större intresse och engagemang. När pedagogerna intar ett barnperspektiv och ett barns perspektiv blir barnens tankar tillvaratagna och betydelsefulla, vilket leder till att barnen känner sig viktiga både på förskolan och i sin roll som samhällsmedborgare.

Genom att skapa en flexibel och utmanande miljö efter barnens intressen bidrar det till en utvecklande och stimulerande miljö för både barn och pedagoger. Det är viktigt att kunna synliggöra barnens inflytande i den dagliga verksamheten i förskolan, genom att t.ex. använda sig av en aktivitetstavla, som de intervjuade pedagogerna berättar om. När barnen får göra aktiva val är det viktigt att som pedagog göra barnen medvetna om sitt inflytande och hjälpa dem att sätta ord på sitt handlande och sina tankar. Vi upplever dock att vi som pedagoger behöver bli bättre på att göra barnen uppmärksamma på deras inflytande och hjälpa dem att sätta ord på de situationer som de har varit med att påverka.

För att skapa ett gemensamt förhållningssätt krävs tid för diskussion och reflektion i det gemensamma arbetslaget. Tid för detta är något som både vi och de intervjuade pedagogerna upplever som problematiskt i den dagliga verksamheten. Det kan finnas olika anledningar till att pedagogerna inte får den tid de behöver, eftersom barnen måste prioriteras i första hand. Brist på tid för diskussion och reflektion kan leda till försämrad kvalitet i verksamheten när pedagogerna inte har en gemensam barnsyn och förhållningssätt.

Efter slutförd studie har vi fått mer förståelse och kunskap om att barns möjligheter till inflytande i verksamheten är viktigt och något som vi vill utveckla i våra egna praktiker. För att stärka och höja kvalitén på våra verksamheter kommer vi att använda oss av den aktuella forskningen som finns om barns inflytande i förskolan och det kompetenta barnet. Dels kommer vi lyfta vårt valda ämne med våra arbetskamrater och även med vårdnadshavarna, för att kunna påvisa vikten av barnens rätt till inflytande.

Tack

Vi vill tacka pedagoger och barn som deltagit i vår studie och gjort det möjligt för oss att genomföra den. Vi vill även framföra ett stort tack till våra familjer, arbetskamrater, släkt och vänner som har stöttat och uppmuntrat oss genom hela vår studietid. Utan er alla hade vi inte klarat av att genomföra och slutföra våra studier. Till slut vill vi tacka vår studiegruppshandledare Fredric Gieth som hjälpt oss under vår studietid på Högskolan i Borås och även vår handledare Christer Wede som guidat oss genom examensarbetet.

Referenser

Ahrne, Göran, & Svensson, Peter (2015). *Handbok i kvalitativa metoder*. 2., [utök. och aktualiserade] uppl. Stockholm: Liber.

Arnér, Elisabeth (2009). *Barns inflytande i förskolan: en fråga om demokrati*. 1. uppl. Lund: Studentlitteratur.

Arnér, Elisabeth (2006). *Barns inflytande i förskolan - problem eller möjlighet för de vuxna: en studie av ett utvecklingsarbete och dess betydelse för att förändra pedagogers förhållningssätt till barns initiativ*. Licentiatavhandling Örebro: Univ., 2006.

Tillgänglig på internet: [urn:nbn:se:oru:diva-34987](http://nbn.se/oru.diva-34987) : [Barns inflytande i förskolan : problem eller möjlighet för de vuxna?](http://nbn.se/oru:diva-34987) Hämtad 160320.

Arnér, Elisabeth & Sollerman, Solveig (2013). *Kan barn förstå vad demokrati är?: inspiration och utveckling i förskolan*. 1. uppl. Lund: Studentlitteratur.

Arnér, Elisabeth & Tellgren, Britt (2006). *Barns syn på vuxna: att komma nära barns perspektiv*. Lund: Studentlitteratur.

Arnqvist, Anders (2014). Kvantitativa data – exemplet barns läsande. I Löfdahl, Annica, Hjalmarsson, Maria & Franzén, Karin (red.) *Förskollärarens metod och vetenskapsteori*. 1. uppl. Stockholm: Liber, ss. 104 – 105.

Barnkonventionen: FN:s konvention om barnets rättigheter. (2009). Stockholm: UNICEF Sverige. Tillgänglig på Internet:

<http://unicef-porthos-production.s3.amazonaws.com/barnkonventionen-i-sin-helhet.pdf>.

Hämtad 160222.

Bjervås, Lotta (2003). Det kompetenta barnet. I Johansson, Eva & Pramling Samuelsson, Ingrid (red.). *Förskolan: barns första skola!*. Lund: Studentlitteratur, ss. 55 – 81.

Bråten, Ivar (red.) (1998). *Vygotskij och pedagogiken*. Lund: Studentlitteratur.

Doverborg, Elisabet & Pramling Samuelsson, Ingrid (2000). Att förstå barns tankar: metodik för barnintervjuer. 3., [omarb.] uppl. Stockholm: Liber.

Doverborg, Elisabet & Pramling Samuelsson, Ingrid (2012). Att förstå barns tankar: kommunikationens betydelse. 4., [rev.] uppl. Stockholm: Liber.

Emilson, Anette (2007). Young childrens influence in preschool. *International Journal of Early Childhood* (39), 1, ss. 11-38. Tillgänglig på internet:

[url=http://search.proquest.com/docview/194780161?accountid=9670](http://search.proquest.com/docview/194780161?accountid=9670). Hämtad 160402.

Fejes, Andreas & Thornberg, Robert (red.) (2015). *Handbok i kvalitativ analys*. 2., utök. uppl. Stockholm: Liber.

Forskningsetiska principer inom humanistisk-samhällsvetenskaplig forskning. (2002). Stockholm: Vetenskapsrådet.

Kihlström, Sonja (2007). Att genomföra en intervju. I Björkdahl Ordell, Susanne & Dimenäs, Jörgen (red.). *Lära till lärare: att utveckla läraryrket - vetenskapligt förhållningssätt och vetenskaplig metodik*. 1. uppl. Stockholm: Liber, ss. 47 – 57.

- Kihlström, Sonja (2007). Att undersöka. I Björkdahl Ordell, Susanne & Dimenäs, Jörgen (red.). *Lära till lärare: att utveckla läraryrket - vetenskapligt förhållningssätt och vetenskaplig metodik*. 1. uppl. Stockholm: Liber, ss. 226 – 242.
- Kvale, Steinar & Brinkmann, Svend (2009). *Den kvalitativa forskningsintervjun*. 2. uppl. Lund: Studentlitteratur
- Lindqvist, Gunilla (red.) (1999). *Vygotskij och skolan: texter ur Lev Vygotskijs Pedagogisk psykologi kommenterade som historia och aktualitet*. Lund: Studentlitteratur.
- Malmqvist, Johan (2007). Allmänt om analys. I Björkdahl Ordell, Susanne & Dimenäs, Jörgen (red.). *Lära till lärare: att utveckla läraryrket - vetenskapligt förhållningssätt och vetenskaplig metodik*. 1. uppl. Stockholm: Liber, ss. 122 – 132.
- Palmer, Anna (2012). Uppföljning, utvärdering och utveckling i förskolan: pedagogisk dokumentation. Stockholm: Skolverket. Tillgänglig på internet: <http://www.skolverket.se/publikationer?id=2808>. Hämtad 160215.
- Persson, Elsie & Campner, Eva (2000). *Vardagsperspektiv: pedagogens syn på läroplanen för förskolan*. Stockholm: Gothia.
- Sheridan, Sonja & Pramling Samuelsson, Ingrid (2001). Childrens Conceptions of Participation and Influence in Pre-school: a perspective on pedagogical quality. *Contemporary Issues in Early Childhood*, 2 (2).
Tillgänglig på internet: <http://cie.sagepub.com/content/2/2/169>. Hämtad 160310.
- Skolverket (2010). *Läroplan för förskolan Lpfö 98*. [Ny, rev. utg.] (2010). Stockholm: Skolverket.
- Sommer, Dion, Pramling Samuelsson, Ingrid & Hundeide, Karsten (2011). *Barnperspektiv och barnens perspektiv i teori och praktik*. 1. uppl. Stockholm: Liber.
- Strandberg, Leif (2006). *Vygotskij i praktiken: bland plugghästar och fuskklappar*. Stockholm: Norstedts akademiska förlag.
- Stukát, Staffan (2011). *Att skriva examensarbete inom utbildningsvetenskap*. 2. uppl. Lund: Studentlitteratur.
- Thurén, Torsten (2007). *Vetenskapsteori för nybörjare*. 2., [omarb.] uppl. Stockholm: Liber.
- Trost, Jan (2012). *Enkätboken*. 2., [rev.] uppl. Lund: Studentlitteratur.
- Wallin, Karin (2003). *Pedagogiska kullerbyttor: en bok om svenska barn och inspirationen från Reggio Emilia*. Stockholm: HLS förl.
- Westlund, Kristina (2010). Demokrati i förskolan. I Riddersporre, Bim & Persson, Sven (red.) *Utbildningsvetenskap för förskolan*. 1. utg. Stockholm: Natur & kultur, ss. 83 – 99.
- Westlund, Kristina (2011). *Pedagogers arbete med förskolebarns inflytande: en demokratididaktisk studie*. Licentiatavhandling Malmö : Malmö högskola, 2011.
Tillgänglig på Internet: <http://dspace.mah.se/handle/2043/12262>. Hämtad 160317.
- Widerberg, Karin (2002). *Kvalitativ forskning i praktiken*. Lund: Studentlitteratur.

Åberg, Ann & Lenz Tagguchi, Hillevi (2005). *Lyssnandets pedagogik: etik och demokrati i pedagogiskt arbete*. 1. uppl. Stockholm: Liber.

Bilaga 1

Intervjufrågor

Vuxenfrågor

1. Det kompetenta barnet. Vad innebär det för dig?
2. Vad innebär barns inflytande för dig när du utgår från ”det kompetenta barnet”?
3. Hur arbetar du och ditt arbetslag med barninflytande i relation till ”det kompetenta barnet”? Och hur syns det i sådana fall i den dagliga verksamheten?
4. Är barns inflytande ett prioriterat ämne på din förskola? Om ja, hur visar det sig?
5. I vilken utsträckning kan barnen påverka sin vardag i den dagliga verksamheten?
6. Vad ser du för möjligheter och svårigheter med barns inflytande?
8. I Lpfö 98/10 står det ”Förskolläraren ska ansvara för att alla barn får reellt inflytande på arbetsätt och verksamhetens innehåll”. Hur tolkar du det? Och hur syns det på din avdelning?
9. Det står även att ”Förskolan ska sträva efter att varje barn utvecklar sin förmåga att uttrycka sina tankar och åsikter och därmed få möjlighet att påverka sin situation, utvecklar sin förmåga att förstå och att handla efter demokratiska principer genom att delta i olika former av samarbete och beslutsfattande.” Hur syns detta läroplansmål i din verksamhet?
10. Reflekterar ni i arbetslaget över vad er verksamhet erbjuder och vad den ger barnen för möjlighet till inflytande?
11. Tror du att barnen känner att de har inflytande i din verksamhet? I vilken form, sammanhang?

Barnfrågor

1. Får du/ni vara med och bestämma på förskolan?
2. När under dagen/veckan får du vara med och bestämma?
3. Hur känns det när du/ni får vara med och bestämma?
4. Vad vill du/ni vara med och bestämma? Och varför?
5. Hur och på vilket sett vill du/ni vara med och bestämma på din förskola?
6. Om du var pedagog, vad skulle du bestämma då?

Bilaga 2

Missivbrev

Hej!

Vi är 3 stycken pedagoger som är verksamma inom förskolan. Vi läser sista terminen till förskollärare på Högskolan i Borås. Vi ska påbörja vårt examensarbete som handlar om pedagogers och barns syn på ”det kompetenta barnet” i relation till barns inflytande i förskolan.

I studien kommer vi att genomföra en gruppintervju med 4 – 5 barn och två enskilda intervjuer med två olika pedagoger, för att ta reda på i vilken utsträckning barn har inflytande över verksamheten i förskolan.

Syftet är att undersöka barns inflytande i förskolan och ta reda på vilken syn barn och pedagoger har på det kompetenta barnet i relation till området.

Under barnens och pedagogernas intervjuer kommer vi att använda oss av röstinspelning, som raderas efter användande. Barnens namn, pedagogernas namn och förskolans namn kommer inte att nämnas varken på röstinspelningen eller i examensarbetet. Däremot kan vårt examensarbete komma att läggas ut på Diva portalen på Högskolan i Borås.

Till vårdnadshavare: Vi skulle vara tacksamma om ert/era barn får medverka i vår intervju om barns inflytande i förskolan. Kryssa för ett alternativ nedan och återlämna lappen till pedagogerna på förskolan så fort som möjligt.

Till förskolechef och pedagoger: Vi skulle vara tacksamma om du som förskolechef och pedagog godkänner att intervjuas två stycken pedagoger på er förskola. Kryssa för alternativ nedan och återlämna lappen till oss studenter vid nästa möte.

Med vänliga hälsningar/ Anna Skog – Lindbergh, Sandra Amundsjö, Kathrine Särén

.....
Barnets namn:

Jag/Vi tillåter inte att vårt barn intervjuas.

Jag/Vi tillåter att vårt barn intervjuas.

Målmans underskrift:

Pedagogens/förskolechefens namn:

Jag som pedagog godkänner inte att bli intervjuad:

Jag som pedagog godkänner att bli intervjuad:

Jag som förskolechef godkänner att intervjuer av barn och pedagoger sker på min förskola:

Pedagogens/förskolechefens underskrift:

HÖGSKOLAN I BORÅS

Besöksadress: Allégatan 1 · Postadress: 501 90 Borås · Tfn: 033-435 40 00 · E-post: registrator@hb.se · Webb: www.hb.se